Η ΑΥΓΗ
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ
Έτος Ίδρυσης 1952
Β΄ περίοδος • Αρ. Φύλλου 10059
ΤΙΜΗ 2€
Κυριακή 21 Οκτωβρίου 2007

Αναγνώσεις

Η ΑΥΓΗ
ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ

Κριτική βιβλίου, τεχνών και επιστημών

τεύχος 251
21 Οκτωβρίου 2007

Η ζωγράφος του μήνα:
Λωρέττα Τσαβάκη

Σύνταξη: Κώστας Βούλγαρης, Κώστας Γαβρόγλου, Λήδα Καζαντζάκη, Μάρθα Πύλια, Άλκης Ρήγος

Στις ατραπούς της ποίησης

ΑΓΑΘΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, *Η ποιητική περιπέτεια. Μια περιδιάβαση στη νεοελληνική ποίηση, μέσα από τους κυριότερους ιστορικούς σταθμούς και τα λογοτεχνικά ρεύματα*, εκδόσεις Μεταίχμιο, σ. 327

Του Στάθη ΚΟΥΤΣΟΥΝΗ

Αν η περιπέτεια συνδέεται αναπόσπαστα με το ταξίδι, τότε η *Ποιητική περιπέτεια* της Αγάθης Γεωργιάδου δεν είναι παρά ένα ταξίδι, τόσο της νεοελληνικής ποίησης όσο και του αναγνώστη στα μονοπάτια και τους δαιδάλους της, συνιστώντας επομένως και μια αναγνωστική περιπέτεια. Η Γεωργιάδου, με γερό φιλολογικό οπλισμό, μεγάλη εμπειρία στη σχολική πράξη, αξιόλογο συγγραφικό έργο, αλλά και με ευαισθησία και αισθαντικότητα, στοιχεία απαραίτητα για ένα τέτοιο εγχείρημα, καταθέτει ένα σπουδαίο βιβλίο, που «δε φιλοδοξεί», όπως δηλώνει στον πρόλογό της, «να αποτελέσει μια καινούργια ιστορία της λογοτεχνίας, αλλά να σκιαγραφήσει την πορεία της νεοελληνικής ποίησης μέσα από τους κυριότερους ιστορικούς σταθμούς και τα σημαντικότερα ποιητικά ρεύματα που γονιμοποίησαν το υπέδαφός της». Άρα, πρωταγωνιστής είναι η ίδια η ποίηση, μέσω ενός πρωτότυπου συνδυασμού ιστορίας και ρευμάτων, ενώ δεν πρόκειται για φωτογραφική παρακολούθηση του ποιητικού φαινομένου, αλλά για ενδοσκόπηση σε βάθος του ποιητικού γίγνεσθαι, έτσι όπως μεταβάλλεται και μορφοποιείται στην πορεία του χρόνου.

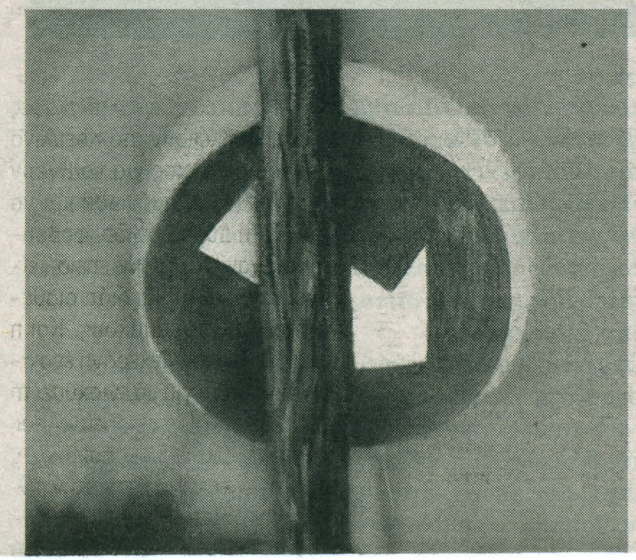

Ούτε χρονολογίες-σταθμοί υπάρχουν, ούτε ποιητές ή έργα που να φέρνουν κάτι απολύτως διαφορετικό και νέο. Η όποια ανανέωση δεν υπερβαίνει ούτε καταργεί τα προηγούμενα ρεύματα. Παρατηρείται μάλιστα κάποιο τέλμα, που εγκυμονεί ενδεχομένως κάτι καινούργιο. Παρά τις τρέχουσες κατατάξεις, κατά τη γνώμη της συγγραφέως, η Α' και η Β' μεταπολεμική γενιά θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν από κοινού (ποίηση του «ανοιχτού» χώρου), όπως και οι γενιές του '70 και του '80, αφού παρουσιάζουν περισσότερα κοινά χαρακτηριστικά απ' ότι διαφορές (ποίηση του «κλειστού» χώρου). Άρα, προτείνονται κάποια στοιχεία μιας άλλης οπτικής -πέραν αυτής του Αργυρίου-, ώστε να αποφευχθεί η σύγχυση που προκαλεί η αλλαγή γενιάς κατά δεκαετία χωρίς αλλαγή στο ποιητικό ρεύμα, με αποτέλεσμα να μένουν πολλοί ποιητές ανένταχτοι.

Το βιβλίο εντάσσεται στη σειρά Εκπαιδευτική Βιβλιοθήκη των εκδόσεων Μεταίχμιο. Η περιδιάβαση στα ρεύματα γίνεται με επιλογή εκπροσώπων και ερμηνεία αντιπροσωπευτικών ποιημάτων -από τα σχολικά βιβλία τις περισσότερες φορές, ώστε να βοηθούν τον μάχιμο φιλόλογο και τον μαθητή. Αυτό αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα για το βιβλίο, το οποίο συνδυάζει αρμονικά τη θεωρία με την πράξη και το αποδεικτικό υλικό. Η ανάλυση των ποιημάτων ανιχνεύει τα γνωρίσματα του ρεύματος στο οποίο ανήκουν. Άλλο πλεονέκτημα είναι ότι τα ρεύματα αντιμετωπίζονται συγκριτικά στην Ευρώπη και την Ελλάδα, ώστε να φανούν οι ομοιότητες, οι διαφορές και η σημασία τους σε κάθε περίπτωση. Τα λογοτεχνικά ρεύματα στην Ελλάδα έχουν αργοπορημένη κάπως αλλά παράλληλη πορεία σε σχέση με τα ευρωπαϊκά.

Η *Ποιητική περιπέτεια* της Αγάθης Γεωργιάδου είναι αξιανάγνωστο βιβλίο, όχι μόνο διότι τέρπει με τον τρόπο που η συγγραφέας ξετυλίγει το υλικό της, αλλά και επειδή είναι ένα χρήσιμο, εύχρηστο και λειτουργικό βιβλίο για την εκπαίδευση. Θα ήταν λάθος, ωστόσο, να χαρακτηρίσουμε το βιβλίο στενά εκπαιδευτικό, καθώς αφορά κάθε αναγνώστη που επιθυμεί να εξοικειωθεί με την ποίηση και να περπατήσει με ευαισθησία και γνώση στις ατραπούς της.

Ο Στάθης Κουτσούνης είναι ποιητής και φιλόλογος

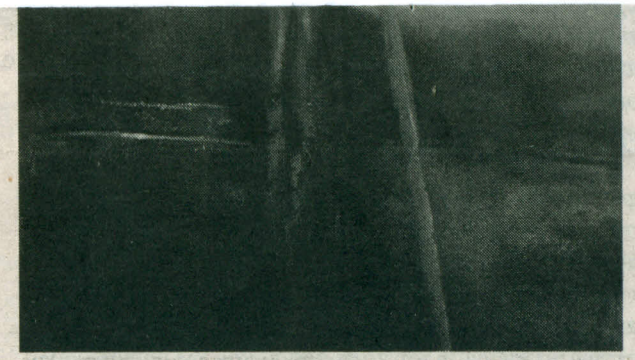

Το βιβλίο απαρτίζεται από τρία μέρη: Στο πρώτο, τίθενται ζητήματα θεωρίας της λογοτεχνίας, που επιχειρούν να αναδείξουν την πολλαπλότητα του ποιητικού φαινομένου. Το δεύτερο αποτελεί συνοπτική ιστορία της νεοελληνικής ποίησης από τις απαρχές της μέχρι τις μέρες μας, μέσω εμφανών περιόδων και ιστορικών σταθμών, που διαμόρφωσαν το ποιητικό τοπίο στην Ελλάδα. Το τρίτο, και σημαντικότερο, παρουσιάζει τα ποιητικά ρεύματα που σφυρηλάτησαν καθοριστικά τη φυσιογνωμία της νεοελληνικής ποίησης.

Η περιδιάβαση από το ένα ρεύμα στο άλλο γίνεται κατά τρόπο φυσικό. Μια σημαντική παράμετρος στον τομέα αυτόν είναι να καταδειχθεί η βασική νομοτελειακή διαδικασία: το κάθε ρεύμα προκύπτει ως αντίδραση στο υπάρχον, φέρει εμφανή στοιχεία εκφραστικής και θεματικής ανανέωσης και προκαλώντας ρήξη παρεμβαίνει δυναμικά μέχρι να εδραιωθεί. Στη συνέχεια περνάει φάση κόπωσης, ώσπου ένα νέο ρεύμα να το αντικαταστήσει. Η τέχνη, όπως και η ζωή ή η κοινωνία, χαρακτηρίζεται από εδραίωση και στη συνέχεια άρνηση και ανατροπή των καταστάσεων.

Η συγγραφέας κάνει με ενάργεια εύστοχες, ουσιαστικές και ενδιαφέρουσες σχετικά παρατηρήσεις και επισημάνσεις, προβαίνοντας σε κριτική αποτίμηση των δεδομένων της. Έτσι, για να μείνουμε στον 20ό αιώνα και τα τελευταία ρεύματα, ο μοντερνισμός, που αποσκοπούσε στην αλλαγή και ανανέωση της ποίησης μέσω της συνειρμικής λειτουργίας της μνήμης, σύμφωνα με τη συγγραφέα εκφράστηκε στην Ελλάδα με τη νεοτερική ποίηση της γενιάς του '30, αν και το έδαφος είχαν προλειάνει ο Καβάφης, ο Καρυωτάκης, ο Παπατσώνης, ενώ μοντερνιστικά στοιχεία συναντώνται και σε παλαιότερα έργα, όπως *Η Γυναίκα της Ζάκυθος*. Τα avant-garde κινήματα, ο φουτουρισμός, ο εξπρεσιονισμός, ο εικονισμός, το νταντά και ο υπερρεαλισμός, αν και συντάραξαν την ευρωπαϊκή πραγματικότητα, επηρέασαν ελάχιστα έως καθόλου την ελληνική ποίηση. Μόνον ο υπερρεαλισμός είχε αντίκτυπο στην Ελλάδα, χωρίς να συγκροτήσει οργανωμένο κίνημα, παρότι άνοιξε νέους δρόμους που συνεχίζονται ακόμη. Ο μεταμοντερνισμός έρχεται ως αντίδραση στο μοντερνισμό, χωρίς ωστόσο να τον καταργεί. Στην Ελλάδα εμφανίζεται μέσα από το έργο κάποιων ποιητών του '70 και του '80, που γράφουν ποίηση μέσα σε ένα κλίμα ρευστότητας και απροσδιοριστίας.

Το βιβλίο θέτει ζητήματα και ερωτήματα χωρίς να δίνει πάντοτε απαντήσεις, αφήνοντας τον αναγνώστη να προβληματιστεί και να αποφασίσει, ενώ κάνει προτάσεις για τον επαναπροσδιορισμό καθιερωμένων θέσεων. Στο δεύτερο μισό, λοιπόν, του 20ού αιώνα